

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IV. Váci-utca 11.
hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.
SZERKESZTI
BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve 3 frt
Félévre 4 „
Negyedévre 2 „
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

A Szerényizmus.

Ezelőtt egypár évvel az újpesti hitközség megunta rabbiját, aki viszont a községet unta meg és ebből az állapotból fejlődött később a Szerényizmus. A bölcsek még eddig nincsenek tisztában a kérdéssel: valjon az újpesti hitközség rontotta-e el rabbiját, Szerényi urat, vagy pedig megfordítva; tény azonban, hogy az újpesti hitközség egy hajszálnyival se jobb se rosszabb Szerényi urnál, amit azért akartam konstatálni, hogy az olvasó fogalmat alkothasson magának arról a talajról, ahol Szerényi ur reformeszméi érlelődtek.

Mikor Szerényi rabbi újpesti nyáját elhagyta, az a vágy dagasztá keblét, hogy az eddiginél jobb községet teremtsen magának. El volt keseredve, mert újpesti tapasztalatai pesszimistává tették, nem bizott egy községben sem, mert benne sem akart bizni senki és így, ha csak a holdban nem akad neki való rabbinatus, muszáj volt új vallást alkotnia, hogy végre eljusson az ő álmainak tündérországa: egy hitközségbe, melynek ő megfelel és amely neki felel meg. És ezt a községet hosszú kalandozás után megtalálta: a vallás- és közoktatásügyi miniszter „elfogadta“ a reform zsidó-egyház „hitelvéit“ és ezzel községbe tette Szerényit.

De ezenkívül még valamit követett el a miniszter. A magyar zsidóság felekezeti ügyeit komplikáltabbá tette.

Trefort ur tevékeny férfiú — azt tagadni nem lehet.

Amit ő például ebben az ügyben tett, arról is lehetne már egy vaskos kötetet írni.

Mikor Szerényi ur vallási spekulációjának reformált egyházi monstrumát a miniszternek először

mutatta be, akkor jó tanácsokkal látta el őt és átolvassván a vallásprogramját, meg is dicsérte érte.

Aztán felhívta az izr. közp. irodát, a pesti zsidó hitközséget, sőt a rabbi szeminariumot is szakvéleményadásra.

Aztán informáltatta magát laikusok és theologusok által és hosszú audenciákban fogadta Dr. Herzfeldert és Kohn rabbit és mindakettőtől „felvilágosítást“ kért.

Aztán igazat adott a pesti zsidó hitközségnek, az izr. központi irodának és a rabbiszeminariumnak.

Aztán igazat adott Szerényinek és Dr Herzfeldernek.

Aztán áttanulmányoztatta az e tárgyra vonatkozó külföldi irodalmat és a maradópárt által előterjesztett beadványokat.

Aztán értesíté a fővárosi közönséget, hogy a Szerényi vallás nem jöhet zsidó vallásszámba és hogy istentisztelete nincs megengedve.

Aztán meg aláírta Szerényi ur hitcikkelyeit és ellátta állami szankezióval és megadta neki az engedélyt az istentisztelet megtartására, sőt kimondta, hogy mint zsidó egyház a pesti zsidó hitközség anyakönyvi kerületéhez tartozik.

Most még csak az volna hátra, hogy ezt a legujabb rendeletet visszavonja és akkor ez ügyben már igazán nem tehetett volna többet.

De nemcsak tevékeny, hanem okos férfiú is Trefort ur. Mindenki kedveli őt, mert mindenkinek tud kedveskedni. A pesti izr. hitközség tiltakozott a Szerényizmus befogadása ellen és a miniszter e tiltakozás folytán Szerényinek zsidó hitközség alapítását megtiltotta

Szterényi ekkor felfolyamodott és elmondá, hogy e tilalom őt mennyire sújtja stb. stb. mire a miniszter engedett neki is és szabad gyakorlást biztosított az ő hitelveinek.

Hát bizony ez elég egy minisztertől!

Csak a rabbiszeminarium tanári kara nincs egészen megelégedve, mert az intézet egész theologiai tudományát fitymálta. Ez azonban nem tesz semmit. Az elégedetlenség nem lesz tartós és mivel a miniszter ur furcsa eljárása ellen senki sem fog felszólalni, a szeminarium maholnap elfelejti, hogy valaha szakvéleményt adott, melyet nem respektáltak.

Igy állván az ügy, most már arról a dicső tényről értesíthetem magyar hitrokonaimat, hogy az orthodox, neolog, status quo, status quo ante zsidókon kívül még egy árnyalattal szaporodott a magyar zsidó felekezet: a reform. izr. egyházzal.

Hogy a magyar zsidóság kebelébe fogadja-e azt, aki a zsidó vallás sarkalatos elvei szerint oda nem tarthatik? azt nem tudjuk.

A miniszter azt mondja, hogy igen! a zsidó vallás dogmái azt hirdetik, hogy nem!

Mi lesz hát ebből?

Kíváncsi vagyok, vajon az orthodox vagy neolog zsidó esketése a circumciziót mellőző reform. egyház hívójével, milyen egyházi feltételek közt megy majd véghez. Lesz ezenkívül még számos más olyan kérdés, aminek megoldására kíváncsi az ember.

No de sebj, majd kisegít bennünket ebből is a közöny.

Argus.

Reformatió.

Eljátszották szerepüket, kik hazug állításokkal, súlyos vádakkal, galád rágalomokkal léptek fel ellenünk, kik izgatva, bujtogatva járták be az országot, kik élőszóval és a sajtó útján áskálódtak a zsidóság ellen.

Eljátszották szerepüket.

Helyreállt a békés egyetértés a felekezetek közt, a városi tanácstermekben és a falusi malom alatt együtt tanakodik a keresztény felekezetünk hiveivel, a zalai zsidót harangok kondulása közt kíséri a protestans lelkész az örök nyugvóhelyre; az antisemitismus fészkeben zsidó bírót választ a nép, és még csak a lakosság söpredéke lesi az alkalmat, hogy bizonyos „urak“ vezetése alatt ismét csörömpöltesse az ablakokat, hogy részeg fővel, ordítva járja be az utcákat és nyugtalanítsa a békés polgárságot, várva várja a választásokat, hogy tág tere nyílják működésének. A tizenhét antiszemita képviselő mindenféle pártra szakadt és egyik fővárosi hírlap, mely egy időben nagyon is kedvezett az uraknak nemrég odanyilatkozott, hogy az antiszemita párt eljátszotta szerepét.

Győztünk, mert győznünk kellett!

Hiába akartak bennünket hazafiatlan nemzetségek sorába számítani, kimutatták a számok, hogy mily tulnyomó része a zsidóknak érzi és vallja magát magyarnak. Védelmeztük e hazát akkor is, midőn az előítéletek akadályozták szabad mozgásunkat, midőn a kor igazságtalansága és vak-sága rabsorsba döntöttek és mióta a szabadság angyala évezredes küzdelmek után ismét lebegtetni felettünk szárnyait, méginkább megfeszítjük erőnket, hogy gáncsra okot ne szolgáltatassunk. Látjuk az őszet, mint hallgatja magyarul gyagyogó unokáját és örömköny csillog szemében, midőn vén napjaira a kisdettől tanulja a világ legszebb nyelvét, az imádott haza nyelvét. A zsidó ifjuság tökéletesen magyar, jóformán nem is tudja, hogy az ő őseié volt ama szép ország, melyhez annyi hatalmas nép és nemzet vallásának legszebb legendái fűződnek, melyet megénekelték évezredek óta, hová most is zarándokol a buzgó hívő, nem tudja már, hogy rokona a spanyol, a német, a lengyel, a francia zsidó, csak azt érzi, csak azt tudja a zsidó ifjuság, hogy magyar, ez a baza az ő hazája, ez ország királya az ő királya, hogy Magyarország ellensége az ő ellensége. Győztünk, hogy újra kezdjük a küzdelmet barátaink, albarrátaink ellen.

Mikor leginkább dühöngött az antiszemitizmus, fellépett néhány egyén és kiadta vallásunk reformatioja programját. Alig vette figyelembe valaki azt a mozgalmat, a lapok gúnynyal tudósítottak a reformatiorok felsülüléseiről, a reformált rabbi magyar beszédéről és ugylátszott, hogy vége szakadt a zsidó üdv-seregének. Most pedig olvashatjuk, hogy a miniszter ur szentesítette az új egyház alapszabályait. Most már nem tudni, javát vagy baját akarja-e, Trefort ur a zsidóságnak.

Veszedelemes dolog volt ez a reform-mozgalom elejétől fogva, mert igazat látszott adni legnagyobb ellenségeinknek. A program minden sorából az ritt ki, hogy igazuk van az antiszemitáknak, nekünk tökéletesen meg kell javulnunk, szokásaink, erkölceink, imádságaink, nem magyarok, nem elég polgáriosodtak. Reformálni kell a zsidóságot, hogy magyar legyen, a vallás törvényeit meg kell változtatni, az ünnepek sorát és tartamát kényelmesebbé kell tenni. Dobjuk félre a bibliát, minek nekünk Mózes és a zsidó bölcsék könyve, mikor itt van Szterényi, ki majd ad nekünk törvényeket az antiszemiták szája ize szerint.

Nem szabad ignorálnunk a mozgalmat; ha kevés tagja is van az ugynevezett reformált egyháznak. Egyetemi hallgatókból csoportosul a hívők száma, ifjakkól, kikre hat az ujság ingere, kik nem ismerik a régi törvények szépségét és nagyszerűségét, kik előtt nagyon kellemesnek tűnik fel, hogy ha ezentul sem tartják mag a kovásztalan kenyér ünnepét, az sem lesz baj, ha a szombatot ezentul sem szentelik meg, az sem lesz vétek, ha nem is lesz fogalmak a héber nyelvről és irodalomról, az sem lesz szégyen. Mert, hiszen engedjen meg a reformált egyháztudós lelkiatya, nem hiszem én és nem hiszi senki a világon, hogy abba az egyházba más is lépne, mint olyan, ki ugy

sem tartja meg az ünnepeket, a czeremoniákat és kinek nagyon alkalmas eszközül szolgál majd a kibocsátott program, a rabbi ur sophismusa, hibáinak takargatására. Aztán milyen modernül hangzik, hogy református vagyok!

Dehát igazán azt hiszi Sztérényi ur, hogy ott vagyunk, hol volt a catholicismus, midőn az Isten helytartóinak maguktartása megbotránkozott a félvilágot, hogy olyan a mi papságunk, mint a tizenhatodik század fajtalan, telhetetlen, dolyfős papsága? Igazán érzik magukban Sztérényi és apostoli csatlósa egy Luther lángelméjét, egy Luther hivatását ott is, akkor is, midőn senki sem szorul rájuk?

Ugyancsak jobb volna felhagynia a vakandok munkával, vagyha oly nagy benne a tetterő, a működési ösztön, menjenek valahová Oroszországba, hol hiszen nagyon pártolják az eféle mozgalmakat, de ne rontsák ifjuságunkat tévtanok hirdetésével; ne nyujtsanak segédkezet az antisemitismusk, ne legyenek legnagyobb ellenségei a felekezetnek, melynek ők tagjai voltak eddig.

Amde tudjuk, hogy Sztérényi és társai nem fognak felhagyni, mert szép dolog vallásalapító lenni és jövedelmező is. Ifjuságunk egyrésze a látszattól megvakitva; hazafiasságnak fogja tekinteni, hogy az egyház tanait elfogadják, barátság és rokonság közben fog járni az új tanok terjesztéséhez, az ó igék elnyomásához azért ne igdoráljuk a mozgalmat, kísérjük figyelemmel a zsidó vallás legveszedelmesebb ellenségeinek mozgalmát. Zsidó községek, zsidó tanárok, résen legyetek.

Komor Gyula!

A ref. izr. egyház.

Mult heti számunkban kezdtük meg azon válasz közlését, melyet a ref. izr. egyház a rabbiszeminarium szakvéleményére adott. — E válasz folytatása ekkép hangzik:

Németországban a szabadabb lendület felülről megszibbasztatoit. Kivételt képezett akkorában Poroszország, mely a korszellem azon színvonalán állott, mint a negyvenes években a magyar országgyűlés és 1848/49. evben a magyar kormány.

A berlini zsidó anyahitközség sirkertjén, az elhalálozott berlini rabbik sirkertjainak tözsomszedságában, nyugszik dr. Holdheim Sámuel, a berlini reformhitközség rabbija, és siremléke diszitve van mind azon czimekkel, a melyek szokásosok rabbi siremlékére tétetni.

Véleményünk szerint ez a legesujtőbb bizonyíték a budapesti országos rabbiképző intézet tanártestületének állítása ellen, miszerint a ref. izr. egyház ki lévén zárva a fennálló zsidóság köréből; midőn teljességgel megférhetett volna a berlini anyahitközség hittürelmességének elvével, hogy ha halála után egy fokkal kevesebb tiszteletben részesítvén a reformált egyház rabbiját, mintsem a saját hitközségét; pedig a berlini zsidótemető fölött az anyahitközség korlátlanul rendelkezik.

Az eszmék-associatiója emlékezetbe hozza nekünk a határ szélét érő temetkezési kitüntetés, melyben a pesti hitközség és annak igen tisztelt rabbinatusa Horn Ede halandó maradékait részesítették.

Igaz, miszerint a kiváló kitüntetés a nagy hazafit s az államtitkárt illette.

De ez a Horn Ede, néhai Einhorn Ignác, az 1848. évi reformált izr. egyház rabbija volt.

Horn nem változtatta hitelveit, és vegyes házassága arról is tanusított.

Pedig ilyen körülményekkel szemben lehetetlen, hogy az igen tisztelt pesti rabbinátus tul nem ment a vallástörvény által megjelölt végtiszteleti kötelességek határán, midőn a végtisztelet oly államférfiut illet: aki keresztény nem lévén és a rabbiképző intézet állítása szerint, izraelita nevezetre nem tarthatott számot. —

A nevezett tanári kar tudomány- és szokásra hivatkozik az izraelita nevezettel szemben.

Mi azt hisszük, hogyha már tudományából ki nem válnék, — hogy legalább a szokás, mely Berlinben és Budapesten élő tényekből szól ki az izr. nevezett fogalma körül: nem engedte volna neki azon állítást, miszerint a ref. izr. egyház még izraelita nevezetre sem tarthat számot.

Amint programmunkban kitettük, Amerikában New-Yorktól kezdve New-Orleansig és Baltimorétól kezdve Portland-Origionig, a legnagyobb számú izr. hittestületek a ref. zsinagógához tartoznak.

Protestálunk is ez alkalommal ünuepélyesen azon nézet ellen: miszerint hittestvéreink Amerikában az ottan burjánzó és sok mindenféle alakban jelentkező szektaszellem hatása alatt állnának.

A zsidó ember, bármily égalj alatt találkozzék, sokkal anyagiassb természetű, hogysen felköltöttebb szellemével ábrándozás vagy rajongás férjen össze.

Mózes tanította vele az életet szeretni; azért is Mózes mennyországról édes keveset, positivet semmit sem szólt: félté az eszmének hátoldalát, az ábrándozást, mely józan állampolgárhoz nem való.

A felköltött szellemű zsidó ember szereti a szabad társadalmi életet, a hazát, ahol szabad életet élvez; és azzal, amit szeret és méltán szereti, hozza összhangzásba vallását.

Ilyenről mutat a reform jelensége Amerikában és a szervezet, miként fejlődött ki az amerikai szabad zsidó hitfelekezetben a történelmi hitszellem.

Ezen szellem hozott létre 120 hitközségből álló „Uniont”; teremtetta a „Hebrew Union College“-t, melyből már 10 rabbi jött ki, a hol jelenleg 32 rabbijelölt lévén („Die Deborah“ 1886. 34. sz.)

Ezeu szellem szárnyai alatt 15 reformközlöny fem birja tartani magát; és mig Magyarországon a rabbi fél a hitközségtől szint vallani reformelvéről: Amerikában akkora elvegység van rabbi és hitközege között, hogy mult évben november 18—19-én, nem kevesebb mint 35 reformközségi rabbi zsinatra gyűlt egybe Pittsburgban (Alleghang) azon czélból, hogy végkép határozzák meg reformelveit.

Valóban büszkeséget keltenek az ilyen hitállapotok minden európai zsidónak szívében; de egyszersmind hathatós hitsorsosi intésül szolgálnak Magyarországon, de leginkább Budapest gazdag zsidó polgárainak:

miszerint a zsidó vallás még bir annyi tüzzel, hogy azon nemcsak a kórház, az árva- és siketnéma intézet, a sinlők házának lakói, de még a paloták birtokosai is megmelegülhetnek; hogy a zsidó vallás pusztá human eazmévé nem törpült le, úgy hogy az egyik szívvallás a másikkal könnyen felcserélhető, és hogy megszűnt az lelkiismeretes

dolognak lennie, cserébe bocsátani azt, amit őseink a világ semmi kincseinek árán nem adtak oda.

Büszkeséget keltenek amerikai hittestvéreink bennünk, de egyszersmind keservvel telt indignációval kell, hogy minden józan eszű zsidó, de keresztény ember is forduljon el az olyan tanárkari állítástól: miszerint annyi rabbi, annyi tanár és tanító, annyi hitközség, annyi tiz meg tizezer egyházi tag nem tarthat számot az izraelita nevezetre!!

A sajó-vámosi ügy vége.

A múlt évben nagy feltűnést keltett ügy e napokban nyert befejezést a miskolci törvényszék beszüntető végzése folytán.

Az antiszemita lapok nagy zajjal kürtölték, hogy rituális gyilkosságról van itt szó és szörnyű cikkeket eresztettek meg a zsidók vérszomjáról és több e féle gyalázatos mesékről, melyekkel a buta tömegek szenvedélyét felháborítani lehet.

Most kitűnt, hogy ez a vád is csak olyan volt, mint a tiszta-eszlári, mely a vádlottak rehabilitációjával végződött.

A miskolci kir. ügyészség az ügy beszüntetésére vonatkozó indítványa ekkép hangzik:

Tekintetes kir. törvényszéknek

helyben.

Varga Julianna sajó-vámosi kis lánynak eltűnése tárgyában a bünvizsgálati iratokat azon indítvánnyal terjeszttem elő, miszerint a további eljárás büncselekvény tárgyi tényálladékanak nem megállapítható miatt megszüntetessék s erről az eltűnt leány atyja Varga József, továbbá Eckert Ábrahám, Fried Márton sajó-vámósi s Klein Adolf sennyei lakosok értesíttessenek.

Indokok: 1885. május 30-án Sajó-Vámoson egy szombati napon reggeli 7 óra tájban Varga Józsefné — kinek férje Varga József uradalmi szolgálatban a háztól távol volt, a lakásuktól alig pár száz lépésnyi távolságra fekvő répaföldre akarván menni, Zsuzsó nevű nagyobbik leányával a kerítetlen udvaron levő házban egy 14 éves s beteges fiának őrizetére otthon hagyta 5 éves másik kis fiacskáját s a harmadfél éves Juliska nevű kis leányát.

Nemsokára mintegy 10 óra tájban a répaföldről visszatérvén, kisebbik leánykáját nem találta a szobában a többi gyermekekkel s midőn nagyobbik, nyomorék gyermekét a lányka iránt kikérdezte, ez csak annyit tudott mondani, hogy a kis Julis 9 óra tájban a szobából kikéredzkedett s azóta többé vissza nem tért.

Az anya ekkor az udvart s kertet felkutatta, majd a közeli s távolabbi szomszédokat, az utcákat szélesebb s szélesebb körben felkereste, kérdezősködött, tudakozódott, de rá nem talált. Azután férjének is tudtára adván az esetet, ezzel együtt folytatták a keresést, még a közeli kutakat is megvizsgálták, de nyomára nem jöhettek, — bár a községben ki is doboltatták.

Ezen eset után tiz napra június 9-én a község közvetlen közelében levő uradalmi nagy réten a munkások szénát gyűjtvén, a Fazekas János, Buczkó István, Molnár Sámuel és Tózsér János munkások két szénasor között néhány ruhadarabot s abból alig egy pár lépésre emberi koponyacsontokat találtak, melyek a szülőknek átadatván, a ruhadarabokat leányuk ruháinak ismerték fel.

Majd később június 27-én ismét csak azon a réten nem messze a helytől, hol a ruhák meglaláltattak, Taraba János s több társai kaezalás közben egy csomó szőke haját találtak, mely veres szalaggal volt befonva. Ezt a szülők szintén leányuk hajának ismerték fel.

A leányka eltűnése feljelentetvén, a vizsgálat azon indokból, ha vajjon valamely büncselekvény nem forog-e fenn, minden irányban megindított, azonban, a vizsgálat semmi oly adatot nem talált, melynek alapján valamely büntetésre méltó cselekmény megállapítható lenne, nem pedig azért:

1-ször. Mert ha jogszerűleg megállapítottnak vétetnék is, hogy a Sajó-Vámos község közvetlen közelében, az uradalmi réten 1885. június 9-én feltalált emberi koponyacsont-részek, valamint egy fog s hajfonat az ugyanazon év május 30-án szülői házában eltűnt Varga Julis két és fél éves gyermek hullájának maradványai, — a mi pedig a nyomozat során csakis az említett csont-részek közelében talált ruhadaraboknak a Varga Julis szülői — Varga József és neje Nagy Julianna — felismerő előadásából következtethető — eme jelenség, arra a gyanura, hogy a nevezett gyermek idegen kéz ezéltatos bántalmazása következtében halt volna meg, jogos és törvényes alapot egyáltalában nem nyújt; annyival inkább, mivel e gyanu feltevésére a megejtett orvosi és vegyészeti szakértői szembe, illetőleg vélemény és semminemű támpontot nem szolgáltat. Mihez képest nincs kizárva, — de sőt a vizsgálat egyéb eredményei által valószínűvé van téve, — hogy ha az említett csont-részek valóban a Varga Julis hullájának maradványai: halálát véletlen szerencsétlenség is okozhatta.

2-ször, ifju Ferenczi Mihály — állítólag 14 éves — sajó-vámosi lakos, ugyan a vizsgálat során azt adta elő, hogy neki ugyancsak 1885. június 11-én, vagyis a fentebb említett csont-részek s ruhaneműek feltalálása után harmadnapra. Klein Adolf sennyei korcsmáros középső fia azt beszélt, hogy — ugymond — „apa (tudniillik Klein Adolf) megölt egy kis gyereket; vérát üvegbe tette, a kis gyermeket pedig a rétre vitte ki.“

E vallomás mindazonáltal a jelen esetben jogszerű gyanuokot, illetőleg bizonyítékot szintén nem képezhet, még pedig azért nem, mivel — eltekintve attól, hogy a kérdéses elbeszélés csak általánosságban „egy gyermekről“ s nem Varga Julisról szól — eltekintve tehát az elbeszélésben foglalt tárgynak a nyomozat tárgyával való közvetlen összefüggése hiányától: — maga az előadás is aggályos, mivel az előadó ifj. Ferenczi Mihály saját bemondása szerint csak 14 éves lévén, a hiteles tanuságtételhez törvény szerint megkívánt életkornak legfőlegb csak legkisebb mértékével bír; a mihez azon alkalommal, a midőn az előadott elbeszélést állítólag hallotta, saját vallomása szerint, „egy keveset borozván“ is: alig lehetett oly lelki állapotban, a minő bármely behatás higgadt s tárgyilagos megfigyeléséhez kívántatik. — De ezeken kívül a nevezett ifju Ferenczi Mihály előadása abból az időből is való, a mikor ama hirt, hogy Varga Julist — ugymond — „a zsidók tették el láb alól“ már nemcsak — mint Csizsár József községi bíró vallja — az „asszonyok beszéltek az utcán“, hanem Kiss István sajó-vámosi lakos, asztalos s hatósági halottkém oly erősen hitte is, hogy mint önmaga beismeri, mindjárt a Varga Julis eltűnése után következő napon 1885. június 1-én gyanuba vette Klein Adolfot, mint a kit május 30-án S.-Vámoson szekérrel járn látott, nyomban el is ment Senyére Klein Adolf után tudakozódni. s miután hon nem találta: később még erősebben gyanusította. Így állván a dolog, igen okszerű az aggály, hogy ifjabb Ferenczi

Mihály az efféle előkészített s czélzatos formulázott feltevések benyomása alatt alakította vallomását.

3-szor. Egyébiránt, ha elfogadtatnék is, hogy ifju Ferenczi Mihály az előadásában foglaltakat akár Klein Bélától, akár Klein Kálmántól (a kik közül az utóbbi Klein Adolfnak a „középső“ fia) valóban hallotta: e vallomás, illetőleg a most nevezettek beszéde jogosan s törvényesen, de a józan ész köznapi felfogása s belátása szerint is figyelmet érdemlő bizonyító adatnak azon oknál fogva sem vétethetnék, mivel a vizsgálati jegyzőkönyv feljegyzése szerint Klein Béla 5 éves, Klein Ábrahám pedig 8 éves gyermek, mindkettő tehát olyan egyéniség, a ki bizonyító erejű tanulásnak egyetlen egy feltételével s kellékével, még csak a legcsekélyebb mértékben sem bír. — És a jelen esetben még amaz aggály alá is esketik, hogy beszédje ugyanazon szájról-szájra járt hir viszhangja, a mely fentebb ifju Ferenczi Mihálylyal szemben említettett.

4-szer. Tekintetbe véve már most, hogy a megejtett nyomozás egyéb adatai sem tárgyi, sem alanyi mozzanatára nézve, semminemű támpontot, illetőleg a hirbe hozott Klein Adolf, Ecker Ábrahám s Fried Márton irányában terhelőt nem foglalnak magukban, a jelen esetben „büntethető cselekmény tényállása meg nem állapítható, s ehhez képest a további eljárás megszüntetendő.

Miskolczon, 1896. május 1.

Janó, kir. ügyész.

T Á R C Z A.

Gróf vagy zsidó.

— írta Dr. Lehman. —

(Folytatás.)

Kálmberg Izsák, azon aggastyán, ki Rafaelet megmondolatlan szándékától visszatartott, tekintélyes kereskedő volt: ő és egész családja ragaszkodtak ősei vallásához. Kálmberg Izsák azon prágai zsidók egyike volt, kiknek még volt engedve a prágai zsidó-utcán kívül lakni. Az ifju del Monte-t lakására vezette és ahhoz kötötte magát, hogy a fiatal ember, kit nem akart szemé elől tévesztetni, nála lakjék. A nemes öreg mentőművét teljesen be akarta fejezni. Rafael atyai barátjának úgy engedelmeskedett mint egy gyermek; bátorsága megtörvén, szive beteg volt. Nemsokára teste is megtört a nagy szellemi izgatottság miatt, forrolázba esett, mi csaknem a sirba vitte; csakis a leggondosabb ápolásnak köszönhető, melyben Rafael Kalenberg házában részesült, hogy a halál itt nem arathatott.

Mennyire háladatos volt Rafael új barátai iránt midőn felgyógyult és szívébe új remények szálltak! Itt ismerkedett meg életében legelőször a valódi zsidó családi étellel, Azon kimendhatatlan szeretett és tisztelet, melylyel az öreg házaspár egymáson csüngött, azon magas kegyelet, melyet a gyermekek és unokák az agg szülők iránt tanusítottak, azon testvéri gyengédség, azon érdenélküli barátság és figyelmesség, melylyel a fivérek és nővérek egymással érintkeztek, a szombat ünnep napok költészete, miről eddig Rafaelnek sejtelve sem volt — mindez csodaszerűen hatott reá. De még inkább tölté keblét remény és bátorsággal azon szeretet és gondosság melylyel őt az idegent önzetlenül annyira elhalmozták. Kálmberg és neje valamint fiai és leányai, idejük nagy részét neki

szánták és váltakozva örködtek betegágya mellett, szórakoztatva a lábadozót. Különösen vallási kérdések fogtalkoztatták Rafaelet. Behatóan érdeklődött a törvények és szokások iránt és felvilágosíttatá magát a parancsolatok jelentősége felől. Midőn már teljesen felgyógyult megkérte a barátságos családt, engednék meg hogy ezután is körükben maradhasson. Tanítót fogadott maga mellé, a kinél héber nyelvet tanult, hogy a többiekkel imádkozhasson; nemsokára a biblia lett kedvenc olvasmánya; azután áttért a commentarokra; végre a misnaht és talmudot is megértette; megismerkedett a legkitünőbb tudósokkal, kik az időben Prágában nagy számban voltak. Különösen ragadá meg az ifju lelkét a zsidó népnek istentanábi tevékenysége; nem panaszkodott többé, hogy szive üres; keble megtelt isten, thora és a zsidó nép iránti lelkesedéssel, És ha ismét kételyek támadtak, miket ferde nevelés oltott belé, a zsidó vallás bölcsseihez menekült. Ezek megtanították saját keblében az ellenséget legyőzni.

Egy éve annak, hogy Rafael atya barátjának házában tartozkodik, kinek nemcsak életét, hanem mindenét, mi őt most boldoggá teszi, köszönheti; Hohenstein kisasszonyt már rég elfeledte; nem is szerette soha; érzelmei csak érzéki csalódás és kétségbeesés tisztán sértett hiúság volt. Rafael, eddig a szerencse kegyeltje, vagyonos, mint az emberek annyira magasztalnak, el lett utasítva, mert a zsidó-nemzetségből fakadt. Ez elkesérite szívet és miután sehol sem talált támaszt, mibe fájdalmában kapaszkodhatott volna életétől akarta magát megfosztani, mit már semmire sem becsült. De most már teljesen megváltozott; megértette nemzetét és Istenét.

Kálmberg Izsák fiai és leányai mind házasok voltak, kivéve a legifjabbik, egy 18 éves leány. Vilhelmine nem volt igen szép, de annál nyájasabb és szeretetreméltóbb, Judának igazi leánya: kedélye jámbor és istenfélő: atyja arról is gondoskodtat, hogy gyermekei úgy a vallási mint egyéb tudományokban jártasak legyenek.

Kálmberggel való találkozásának évfordulóján Rafael, életmentőjének legifjabb leányát eljegyezte. Vagyonával ipának üzletébe lépett, annál is inkább, mert idejének legnagyobb részét kedvenc tanulmányainak, a jötevékenységnek szentelheté, míg sogora az üzletet vezették.

A Hohenstein palotának disztermei fényesen ki vannak világítva; ma tartja esküvőjét Ágnes kisasszony a gazdag Dornbach groffal. Dornbach gróf eddig mint kapitány szolgált a császárt; most azonban végelbocsátását kerte, hogy nagy birtokain egyedül ifju nejének éljen.

Az esküvő előestéjét ünneplik; a fogatok egymást érik és a báró szolgálattevő komornyikja a császári székváros legelőkelőbb családainak nevét jelenti be a kitért nagy szárnyas ajtóknál; már a vendégség egybegyült; mindenki kíváncsian várja a jegyes párt a táncz megnyitására. Gazdagon feldiszítve türelmetlenül ül szobájában a menyasszony várva vőlegényét, hogy őt a terembe kísérje. Hol késik annyi ideig Dornbach grof? Illó-e hogy ma este várta magára? Oh! mennyire szeretett volna már Dornbach grof az ünnepélyen lenni; de éppen midőn már utnak indult fel

lett tartóztatva. Brünnből, előbbi állomási helyről, arra a hirre, hogy nősül eljött a gróf egykori imádoztja és lábihoz borul könnyekkel kérte, hogy ne hagyja őt el. Dornbach egy telt erszényt nyomot a rimánkodó nő kezeibe. Marinka, ez volt a nő neve, iszonyu átkok kíséretében messze elhagyta az adományt. „Gyalázatos,“ kiáltá, „megboszulom tetedet!“ Ezután hirtelen eltűnt. A gróf csak nehezen nyerheté vissza nyugalmát. Marinka árvaleány volt, ki saját keze munkája által tartá fel magát. A gróf véletlenül ismerkedett meg vele és csak nagy erőfeszítés után birta szeretetét megnyerni. Most elhagyta a nép szegény leányát! Levelet írt neki, a melyben bizonyította, hogy rangjához méltón kell nősülnie. Dornbach Arthur gróf családjának utolsó sirja volt és nagy jószágai háber birtokok, melyek csak egyenrangú házasság mellett szállnak reá. E levélre jött Marinka Bécsbe a gróf házasságának előestéjén, hogy könnyei és kérelmeivel a gróftól szándékozására indítsa. A gróf jóval Marinka távozása után, még mindig mélyen elmerülve ült szobájában, míg végre magához tért és a Hohenstein palotájába hajtattott, hogy türelmetlenül váró menyassonyával az esti ünnepélyt megnyissa.

Másnap rendkívüli fénynyel tartották meg Sz.-István templomában az e küvőt. Midőn az áldozár a jegyesek kezeit egymásba téve, hangos gunyakazajtól hangzott vissza a székesegyház; egy oszlop mögött elbujva Marinka tanuja volt a szertartásnak.

Dornbach gróf fiatal nejével Olaszhonba utazott, hol az új házaspár a tél hátralevő részét töltötte, de a tavasz beálltával a Dornbachok ősi kastélyába helyezkedett el. Csendes boldogságban tölték itt a nyarat, várva egy boldog családi eseményre, és midőn a fák leveleiket hullaták, a telek rengő kalászeitől meg lett fosztva, a Dornbachok ősi családja új bimbókat hajtott: Ágnes grófnő ikreket szült.

Mély fájdalommal távozott Marinka Szt.-István templomából, már a Duna hullámaiba szerette volna életét eltemetni; de a vágy, hogy szerencsése és becsületének gyilkosán boszút álljon, képessé tette nyomorteljes életét még tovább is elviselni. Igen ügyesen tudott himezni; elhatározta magát, hogy Bécsben marad és munkát fog keresni. Nemsokára talált is foglalkozást egy előkelő üzletben. Itt elég bő keresete volt, de örömtelenül tengeté napjait. Egyedül a bosszu érzete foglalkoztatá; de miként álljon boszút a szegény himző leány a hatalmas grófnő?

Egy napon Hohenstein bárónő azon üzletbe nyitott, hol Marinka dolgozott. A bárónő nagyobb vásárlást eszközölt és még többet rendelt; örömmel beszélt el a figyelmes kiszolgáló kisasszonynak, hogy egyetlen leánya lebetegedését várja, és hogy mind e esinos dolgocskák, melyeket most vásárolt és rendelt ezen örvendetes eseményre valók. Marinka is jelen volt; fájó szívvel hallotta a bárónő beszédjét. Ekkor egy gondolat villant fel agyában, mely eseknem hangos felkiáltásra készítet. A várandó utód miatt hagyta őt el tehát Dornbach gróf, ezt akarta és kellett hatalmába keríteni; hadd nevelkedjék fel az ősi család nemes sarja névtelenül, szégyen, szükség és nyomorban! Igen, akkor ki van elégitve a nép leányának

boszuja, kit a grófi csábító végtelenül szerencsétlenné, nyomorulttá tett! Hogyan kesereg majd az apa elveszett gyermeke után, miként gyászol a méltóságos grófné és megismerné az inség érzetét, mi különben csak a szegényebbnek osztályrésze! Marinka nem szabadulhatott többé e gondlattól; elhagyta bécsi helyét és Csehországba vándorolt a Dornbach kastély vidékére.

A grófi ikrek négy hetesek voltak, midőn Marinka hosszú fáradalom után Dornbach helységbe ért, melynek végén egy kis magaslaton a gyönyörű grófi kastély állott.

Midőn Marinka a kastélyhoz közeledett, nagy felindulás uralkodott ott. A gróf az nap reggel vadászatra indult és ép akkor hozták hírül, hogy egy meglőtt vadkan halálosan megsebezte. A grófné szolgálival az erdőbe sietett, hogy segédkezet nyújtson a sebesültnek; a visszamaradt cselédség fejvesztetten szaladgált föl s alá. Senki sem ügyelt a tisztességes öltözetű nőre, ki a kastélyba lépett és egyik szobát a másik után nyitogatva, míg egy teremre bukkant, a melyben egy kis csecsemő a bölcsőben szendergett. Két dajka, kik az egymásmelletti szobákban voltak elhelyezve, gondozták az ikreket. — Marinka, ki nem sejtette, hogy a grófnő ikreket szült, az egyik bölcsőhöz közeledett. — A dajka az alvó csecsemőt egyedül hagyta, hogy a többiektől a történeteket megtudja. Gyorsan magához ragadá Marinka az alvó fiúcskát, elrejté bő köpenyébe és elsietett vele.

Azalatt az erdőben egy hordágyat készítettek, a melyre a sebesült gróftól fektették; a vadkan karmaival mellkasát tépte fel. A gyorsan előhívott orvos a sebet halálosnak mondá. A gróftól lassan haza szállították, ágyánál siránkozva örködött neje.

De reá nézve ezen nap még iszonyatosabb szerencsétlenséggel végződött. Midőn egyik dajkát ébredező csecsemő sirása a bölcsőhöz szólítá, a másik is reá bizott gyermek után akart nézni — de üresen találta a bölcsőt. A szerencsétlen siránkozására mindenki oda rohant; a grófné is odajött, tudakozandó a dajka jajveszékülésének okát; midőn értesült, hogy Brúnó fia eltűnt, összerogyott. „Meghal! meghal!“ kiabált torkaszakadtából a megijedt cselédség. A szobaküszöbén megjelent a gróf, hallotta a siránkozást, megfeszítve minden erejét, felkelt és ide vándorolt. „Mi történt?“ kérdé erőlködődve. „A gyermeket lopták el“, adták feleletül, „a grófnő meghal!“ — Felémelte ekkor kezeit és e szavakkal: „Marinka, boszud beteljesült!“ hosszában a földre terült. Midőn a grófné önkívületéből magához tért, férjének csak hült tetemét találta.

Míg a Dornbach kastélyban ezen borzasztó események történtek, Marinka az ellopott gyermekkel az erdőbe menekült. Mikőn látta, hogy nem üldözik, az országútra tért és a közelebbi helységnek tartott. A kis gyermek még folyton aludt és midőn felébredt és táplálékért sirt, Marinka egy kaucuk-esővel ellátott üveget vett, betért egy szállóba és megittatta a csecsemőt. De nem sokáig tartózkodott itt. A félelem, hogy üldözik, elfogják és elzárják, tovább üzte. Azalatt a kis gyermek mindinkább terhére vált és már meg akart tőle valamiképp szabadulni. Még volt neki 50

frt megtakarított pénze, mely összeget a gyermek elhelyezésére szánta. Midőn az országuton tova haladt, utólérte őt egy kolduscsalád. Egy számartól huzott kordón volt a család egész vagyona felrakva. A férj, nő és három gyermek követé a szekeret, zsidók voltak, kik a pilseni vásárra mentek.

„Emberek“, szólítá meg őket Marinka, akartok-e 50 forintot keresni?”

„Ötven forintot!“ szólalt fel a koldus, kinek talán még életében sem volt ennyi pénze egy csomóban.

„Látod ezt a kis gyermeket, — nővérem gyermeke; ő meghalt és kedvese egy gróf, az sem él már. Mit tegyék tehát a csecsemővel? Vegyétek magatokhoz és neveljétek fel, adok ezért nektek 50 forintot.

„De mi zsidók vagyunk“, válaszolá a házaló.

„Az nem baj“, mondá nevetve Marinka, „hadd legyen a grófi magzatból rongyszedő zsidó.

„Ötven forint“, mondá a koldus, szakállát simogatva, „bizony szép pénz, mennyi cikket vásárolhatnék Pilsenben, azzal kezdhethék valamit, nemde Rűfke?“

(Folyt. köv.)

H I R E K.

— **Bosnia zsidósága.** A Bosnyák országban megejtett utolsó népszámlálás alkalmából kitűnt, hogy 1.336.091 lakos közt 5.805 zsidó van. Ez utóbbiak 15 zsinagóga és 13 iskola fölött rendelkeznek.

— **Párizsban** ugyan csak beütött az antiszemitaság. Mióta Drumont „La france juive“ című könyve megjelent, majdnem mindennap újabb antiszemita broszürek jelennek meg, sőt a kath. papság alsóbb rétegei is kezdenek már antiszemita iratokat közzé tenni. E napokban gyűlést tartottak a hirhedt Clovis Hugues elnöklete alatt, a hol egy Camelinál nevű egyén tajtékozó vádbeszédet mondott a zsidók ellen.

— **Az új rabbik.** Az a három rabbi, kik ez idén fejezték be tanulmányaikat a budapesti rabbi szemináriumban, már el vannak helyezve és pedig Dr. Rosenstein Tapolezán, Dr. Bórány Debreczenben Dr. Wiener Mindszenten. A fiatal rabbikra nagy feladatok várnak, mert tőlük függ a magyar zsidó hitközségek kulturális fejlődése. Hogy e fejlődés hazafias magyar szellemű lesz, azt külön hangsulyoznunk sem kell, miután tudva van hogy egy felekezet papsága sem multhatja felül a zsidó rabbikat — hazafiságban. Ez új rabbik különbe arra is hivatvák, hogy az ugynevezett ref. izr. egyház országszerte működő agenseinek agitációját ellensúlyozzák és ne engedjék a zsidó fiatalságot vallási tévtanok által bolondítani.

Szerkesztői üzenetek.

K-r. Gy. urnak Budapest. Sziveskedjék bennünket szerdán 10 órakor a szerkesztői irodában meglátogatni.

A kiadóhivatal üzenete-

F. urnak Győr. A lap két hét óta rendetlenül csak azért jár, mert s vasárnapi postától elkésett; a lap kiadója azonban intézkedett, hogy ezentul a lap ismét szombaton éjjel expedáltassék.

J. A. Kisujszállás. Ugyanazt.

Előfizetési felhívás!

Azon t. előfizetők, kiknek előfizetésük f. év június elsején lejár, felkéretnek, miszerint megrendeléseiket minél előbb megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési feltételek:

Egész évre 8 frt.

Fél évre 4 frt.

Negyed évre 2 frt.

Pályázat.

A török-becsei izraelita hitközségben 1886-ik évi augusztus hó 1-től a rabbi-állomás betöltendő. Ezen hivatallal az anyakönyvvezetés és a héber oktatás egybe van kötve.

A rabbi évi fizetése 800 frt. o. é., melyhez az anyakönyvvezető díjai és a szokásos mellék jövedelmek járulnak.

Pályázók, kik képezettségüket kellő okiratokkal igazolni tudják és a magyar hitszónoklat jelenkori igényeinek megfelelni tudnak, sziveskedjenek **folyó évi június 20-ig** az alulirt elnökségénél írásban jelentkezni.

Török-Becsen. 1886-ik év április 30-án.

Az izr. hitközség elnöksége.

Pályázat.

A bajai izr. hitközség óvodásán egy 400 frnyi fizetéssel egybekötött gyermekkertésznői állomás a jövő iskola év kezdetével betöltendő. Pályázni óhajtok képesítők, családi állapotuk és életkoruakat kitüntető okmányokkal felszerelt kérvényüket f. é. július 1-ig alulirt előjárásghoz küldje be.

Baja, 1886. majus 18-án.

A bajai izr. hitközség előjárásgha.
Dr. Bruck S. elnök.

Betörés

ellen biztos és tűzmentes

pénzszekrények

módosított gyártmány, az új helyiségünkben
(ezelőtt Andrassy-ut, Fonciére-palota)

leszállított árakon

adatnak el.

Képes árjegyzékek bérmentve.

WIESE és Ta.

Gizella-tér 6, Harminczad-utca sarkán.

Pályázat.

A török-kanizsai izraelita hitközségben, illetve anyakönyvi kerületben 800 frt évi fizetés, 200 frt lakbéráltalánnyal és a törvényesen megszabott anyakönyvi díjakkal javadalmazott rabbisági állás, melylyel a héber oktatás fölötti felügyelet is jár, betöltetni határozatván, arra pályázat nyittatik. Pályázók, kiktől a magyar állampolgárságon és az anyakönyvek vezetésével előirt törvényes minősítésen kívül a rabbiságtendők végzése, a magyar és német hisszónoklat kivántatik, felkéretnek, kellően felszerelt folyamodványaikat f. évi június hó 14-ig az alulirt elnökséghez beküldeni. Az állomás f. é. július 1-jével betöltendő, próba szónoklatra az elnökség által meghívott fog bocsáttatni.

Török-Kanizsán. 1886. évi május hó 12.

Franklin Vilmos, kerületi elnök.

Ungár, kerületi jegyző.

Pályázat.

Alulirtott izr. hitközségben mint a jankováci izr. anyakönyvi kerület székhelyén a betöltendő rabbi állásra ezennel pályázat hirdettetik. Az alkalmazandó rabbitól megkívánatik a mozaikus-rabbini tudományokban teljesen képesített, valamint az anyakönyvvezetésére az előirt qualificationnak tökéletesen megfelelhessen. Ezen állás évi 600 frt. fizetésén felül szabad lakás és az anyakönyvvezetéssel járó díjak vannak egybekötve. Pályázni kívánó urak kellően felszerelt ajánlataikat, életkor és családnagyság kitüntetése mellett f. évi augusztus hó 1-ig alulirt hitközség elnökénél sziveskedjenek benyújtani. A választás előzetes próba szónoklat után ejtetik meg; a megválasztottnak utazási költségei megtérítetnek. Jankovácson 1886. évi május 20-án.

Holländer Jakab

hitk. elnök.

Brünni kelméket

elegáns

tavaszi öltözetre

3.20 métert, azaz 4 bécsi rőföt kitevő szelvényekben 4 frt 80 krért igen finom, 7 frt 10 krért legfinomabb, 10 frt 50 krért legeslegfinomabb

valódi gyapjuszövetből

szállít az összeg póstautánvétele mellett a hitteles és szilárdnak ismert

Siegel-Imhof

Tuchfabriks Niederlage

BRÜNNBEN.

Nyilatkozat: A fönnebbi cég, hála szilárdságának a vevők részéről nagy bizalomnak örvend. Ezt bizonyítja, hogy a Siegel-Imhof cég minta nélküli megrendeléseknél is kevés pénzért valóban a legjobb árut szállítja.

De miután szédelőg cégek Brünni áruk köpenye alatt garázdálkodnak, a fönnebbi cég ennek ellenében kívánatra mintákat is küld,

ingyen és bérmentve.